

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заслужений керівник
(професор з науково-педагогічної роботи)
№02071211

Микола АФАНАСЬЄВ

СОЦІАЛЬНІ ПРОЕКТИ ТА ВОЛОНТЕРСТВО

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **02 Культура і мистецтво**
Спеціальність **028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»**
Освітній рівень **другий (магістерський)**
Освітня програма **«Подієвий менеджмент»**

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри філософії та політології

Олег КУЗЬ

Харків
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри філософії та політології
Протокол № 1 від 25.08.2020 р.

Розробники:

Кузь О. М., д. ф. н., проф. кафедри філософії та політології,
Жеребятнікова І. В., к.с.н., доц. кафедри філософії та політології.
Потоцька Ю.І., к. ф. н., доц. кафедри філософії та політології,

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни

«Соціальні проекти та волонтерство» є базовою навчальною дисципліною циклу соціально-гуманітарної підготовки студентів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» другого (магістерського) рівня.

Актуальність вивчення дисципліни «Соціальні проекти та волонтерство» обумовлена важливою роллю соціального проектування у соціально-культурній сфері, розвитком волонтерського руху в сучасному суспільстві, підвищенням ролі волонтерів у соціальній роботі.

Об'єктом навчальної дисципліни є соціальне проектування.

Предмет навчальної дисципліни – роль волонтерства у соціальному проектуванні.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів компетентностей щодо аналізу правових засад соціального проектування та волонтерства, становлення і розвитку волонтерства в Україні, практичних підходів до організації та управління волонтерськими групами у соціально-культурній сфері.

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	іспит

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Історія	
Соціологія	Управління-івент-проектами
Психологія	

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між явищами та процесами	Здатність критичного усвідомлення специфічності та взаємозв'язку між культурними, соціальними та економічними процесами; вміння аналізувати теоретичні підходи до вивчення соціального проектування і волонтерства
Розробляти соціокультурні проекти та забезпечувати їх оперативну реалізацію	Здійснювати планування, управління та контроль за виконанням поставлених завдань та прийнятих рішень; вміння визначати правила організації та управління волонтерськими групами у соціально-культурній сфері та застосовувати їх на практиці
Здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо	Визначати соціокультурний потенціал та адаптовувати найкращий досвід соціокультурної розбудови відповідно до чинного законодавства; вміння аналізувати нормативно-правові та моральні засади волонтерської діяльності

Програма навчальної дисципліни
Змістовий модуль 1. Соціальне проектування та волонтерство як феномен
соціально-культурного розвитку

Тема 1. Історичні засади благодійності

1.1. Поняття благодійності

Благодійність та її різновиди. Приватна, корпоративна благодійність, державне піклування тощо. Поняття про меценатство та спонсорство. Благодійність і філантропія. Соціальна відповідальність бізнесу.

1.2. Роль релігійного чинника у розвитку благодійності

Благодійність як культурно-історичний феномен. Благодійна діяльність у контексті етичних систем іудаїзму, християнства, іслама.

1.3. Історичний досвід благодійності в Україні

Історичні традиції благодійності в Київській Русі. Християнська етика милосердя у «Повчанні дітям» Володимира Мономаха.

Меценатство в українських землях у Польсько-Литовську добу. Діяльність братств. К. В. Острозький. Митрополит Петро Могила.

Благодійна діяльність українських гетьманів та козацької старшини. І. Мазепа.

Розвиток благодійності в українських землях у складі Російської імперії. Благодійні ініціативи родин українських підприємців (Симиренко, Яхненко, Харитоненко). Хлопомани та їхня благодійна діяльність у сфері народної освіти.

Тема 2. Соціальне проектування

1.1. Поняття про соціальний проект

Зміст поняття «соціальний проект». Суб'єкти та об'єкти соціального проектування. Соціальне проектування як чинник розвитку громадянського суспільства. Фінансування соціальних проектів.

1.2. Види соціальних проектів

Класифікація соціальних проектів за масштабом, засобами фінансування, строком реалізації та спрямуванням. Інноваційні та підтримуючі соціальні проекти. Поняття псевдопроекту.

1.3. Особливості сучасного соціального проектування у культурній сфері

Проблема підтримки установ, що зберігають і створюють культурні цінності. Соціальне проектування в сфері культури. Освітні соціальні проекти. Участь культурних установ у соціально-орієнтованій діяльності.

Тема 3. Волонтерство як соціокультурний феномен

3.1. Волонтерство як форма соціальної активності

Історія терміну «волонтерство» та його сучасне розуміння. Генеза волонтерства. Благодійність та волонтерство.

Цінності та етичні принципи соціальної роботи волонтерів.

Інституціональний аспект волонтерства.

3.2. Соціальна база волонтерства

Людські ресурси волонтерського руху. Участь молоді у волонтерській діяльності. Соціальні та психологічні аспекти волонтерської діяльності. Вимоги до волонтерів. Мотиви та стимули волонтерської праці.

3.3. Основні напрямки роботи волонтерів

Типи волонтерства та напрямки волонтерської діяльності. Роль волонтерів у реалізації соціальних проектів. Культурне волонтерство (волонтерство у культурних установах та на

культурних подіях, популяризація культури, збереження і реставрація об'єктів культурної спадщини, допомога соціальним групам з обмеженим доступом до культурних подій, арт-терапія тощо).

Тема 4. Особливості діяльності волонтерських організацій у провідних країнах світу

4.1. Волонтерський рух у Європі

Розвиток волонтерства у Європі у ХХ–ХХІ ст. Миротворчі програми.

Система залучення та заохочення добровольців до соціальних проектів у провідних європейських країнах.

4.2. Розвиток волонтерства у США та Канаді

США – «країна волонтерів». Діяльність організації «Цивільний корпус охорони навколишнього середовища» («Civilian Conservation Corps»). Екологічні, гуманітарні, культурно-історичні волонтерські програми у сучасних США та Канаді.

4.3. Правові засади діяльності волонтерів: міжнародний аспект

Правові норми й законодавча база волонтерського руху в світі. Міжнародні документи у сфері волонтерської діяльності. Загальна Декларація волонтерів 1990 року. Декларація про волонтерську діяльність 2001 року.

Тема 5. Становлення та розвиток волонтерської діяльності в Україні

5.1. Розвиток волонтерства в Україні

Становлення волонтерства в Україні у 90-ті рр. ХХ ст. та напрямки його розвитку. Сплеск волонтерської активності під час проведення в Україні чемпіонату Європи з футболу 2012 року.

Активізація волонтерства у зв'язку з війною на Сході України. Сучасний стан волонтерського руху в Україні. Волонтерські організації: державний та недержавний сектори.

5.2. Правові засади діяльності волонтерів в Україні

Нормативно-правове регулювання волонтерської діяльності в Україні. Закон України «Про волонтерську діяльність» 2011 року. Закон України «Про благодійництво та благодійницькі організації» 2013 року.

5.3. Культурне волонтерство в Україні

Волонтерство у сфері культури в сучасній Україні: характеристика волонтерських програм та соціальних проектів.

Тема 6. Волонтерський фандрайзинг

6.1. Фандрайзинг

Фандрайзинг як засіб залучення ресурсів до некомерційних проектів. Фандрайзинговий цикл. Адресний та програмний фандрайзинг.

6.2. Джерела збору коштів

Спонсорство, донорство, меценатство. Пожертвування приватних осіб, гранти, продажі та послуги.

Методи збору коштів (краудфандинг, благодійні заходи, кобрендинг, журналістський фандрайзинг тощо).

6.3. Особливості волонтерського фандрайзингу

Стратегія волонтерського фандрайзингу. Особливості фандрайзингової праці з волонтерами. Розвиток волонтерського фандрайзингу у світі та в Україні.

Тема 7. Управління діяльністю волонтерських груп

7.1. Організація підготовки волонтерів до роботи

Обґрунтування залучення волонтерів до проекту. Розробка та створення волонтерської програми. Залучення добровольців, їх тренування та адаптація.

7.2. Особливості координації роботи волонтерів

Визначення кола завдань, прав та обов'язків волонтерів. Координація діяльності волонтерів. Стосунки та взаємодія волонтерів та постійного персоналу. Підтримка мотивації волонтерів.

7.3. Оцінка роботи волонтерів

Процес моніторингу роботи волонтерів. Оцінка та самооцінка ефективності роботи волонтерів. Відповідальність волонтерів.

Перелік семінарських занять а також питань та завдань до самостійної роботи наведено у таблиці "Рейтинг -план навчальної дисципліни".

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни «Соціальні проекти та волонтерство» використовуються традиційні методики інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості, а також сучасні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, міні-лекції, дискусії, роботу в малих групах тощо.

Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних і семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен, – 35 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену згідно з графіком навчального процесу (максимальний бал, який можна отримати на екзамені, – 40; мінімальний бал, що дозволяє успішно скласти екзамен, – 25).

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

За роботу на лекційному занятті студент може отримати 0,5 бали (усього 5 балів за семестр) за умов коректного ведення конспекту.

На семінарських заняттях оцінюється участь студента в обговоренні питань семінарського заняття, усні доповіді, проводяться експрес-опитування та підсумкова письмова контрольна робота.

За участь в обговоренні питань семінарського заняття студент може отримати 0,5 балів (усього 5 балів за семестр), якщо він виявляє достатнє розуміння сутності проблем, що обговорюються.

Поточний контроль успішності навчання у формі перевірки доповіді за заданою тематикою здійснюється 4 рази за семестр на семінарських заняттях, усно. Максимальна оцінка за доповідь – 4 бали (усього 16 балів за семестр), її можна отримати, якщо доповідь має логічну структуру, висновки є аргументованими, теоретичний матеріал викладений вільно із розумінням основних понять.

Поточний контроль успішності навчання у формі проведення експрес-опитування здійснюється на семінарських заняттях – 3 рази за семестр, усно. За його допомогою викладач перевіряє засвоєння матеріалу, що пройдено на декількох попередніх заняттях. Максимальна оцінка – 4 (усього 12 балів за семестр).

Поточний контроль успішності навчання у формі перевірки есе за заданою тематикою здійснюється 1 раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях в усній формі. Максимальна оцінка – 10 (усього 10 балів за семестр).

Поточний контроль успішності навчання у формі проведення письмової контрольної роботи (тестування) здійснюється на семінарському занятті 1 раз за семестр. Максимальна оцінка – 12 (усього 12 балів за семестр).

Пошаудиторна самостійна робота студента (СРС) в межах навчальної дисципліни «Соціальні проекти та волонтерство» включає: опрацювання лекційного матеріалу, поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань, про які викладач повідомляє студентів; пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; підготовку доповідей; перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт; систематизацію вивченого матеріалу для підготовки до семестрового екзамену. Результати СРС перевіряються і оцінюються під час аудиторного поточного контролю – усних опитувань, доповідей і письмових робіт.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається з 4-х завдань (2 стереотипних, 1 діагностичне та 1 евристичне завдання), які дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента та рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше балів – не зараховано» та заноситься у залікову «Відомість обліку успішності» навчальної дисципліни.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, наведено в таблиці "Шкала оцінювання: національна та ЄКТС".

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Мак бал
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 1. Історичні засади благодійності	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	1.1. Поняття благодійності 1.2. Роль релігійного чинника у розвитку благодійності 1.3. Історичний досвід благодійності в Україні	участь у обговоренні питань семінарського заняття; доповідь	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка доповіді		
Тема 2	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 2. Соціальне проектування	робота на лекції	0,5
	Семінарське заняття	2.1. Поняття про соціальний проект 2.2. Види соціальних проектів 2.3. Особливості сучасного соціального проектування у культурній сфері	участь у обговоренні питань семінарського заняття; доповідь	4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка доповіді		
Тема 3	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 3. Волонтерство як соціокультурний феномен	робота на лекції	0,5
	Семінарське заняття	3.1. Волонтерство як форма соціальної активності. 3.2. Соціальна база волонтерства. 3.3. Основні напрямки роботи волонтерів.	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	4
	<i>Самостійна робота</i>			

	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до експрес-опитування		
Тема 4.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 4. Особливості діяльності волонтерських організацій у провідних країнах світу	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	4.1. Волонтерський рух у Європі 4.2. Розвиток волонтерства у США та Канаді 4.3. Правові засади діяльності волонтерів: міжнародний аспект	участь у обговоренні питань семінарського заняття; доповідь; есе	1 4 10
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка доповіді; підготовка есе		
Тема 5.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 5. Становлення й розвиток волонтерської діяльності в Україні	робота на лекції	0,5
	Семінарське заняття	5.1. Розвиток волонтерства в Україні 5.2. Правові засади діяльності волонтерів в Україні 5.3. Культурне волонтерство в Україні	участь у обговоренні питань семінарського заняття; доповідь; експрес-опитування	0,5 4 4
	<i>Самостійна робота</i>			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка доповіді; підготовка до експрес-опитування		
Тема 6.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція	Тема 6. Волонтерський фандрайзинг	робота на лекції	1
	Семінарське заняття	6.1. Фандрайзинг 6.2. Джерела збору коштів 6.3. Особливості волонтерського фандрайзингу	участь у обговоренні питань семінарського заняття; експрес-опитування	1 4

	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до експрес-опитування		
Тема 7.	Аудиторна робота			
	Лекція	Тема 7. Управління діяльністю волонтерських груп	робота на лекції	0,5
	Семінарське заняття	7.1. Організація підготовки волонтерів до роботи 7.2. Особливості координації роботи волонтерів 7.3. Оцінка роботи волонтерів	участь у обговоренні питань семінарського заняття; контрольна робота	0,5 12
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел з питань семінарського заняття; підготовка до підсумкової контрольної роботи		
	Іспит			40

Рекомендована література

Основна

1. Голованова Т. П. Волонтерство в соціальній роботі як феномен цивілізованого суспільства / Т. П. Голованова, Ю. А. Гапон. – Запоріжжя : Перун, 1996. – 314 с.
2. Калениченко Р. А. Волонтерство в соціальній роботі : навч. посіб. / Р. А. Калениченко. – Київ : КиМУ, 2008. – 86 с.
3. Менеджмент волонтерських груп: від А до Я : навч.-метод. посібн. / за ред. Т. Л. Лях. – Київ : Версо-04, 2012. – 288 с.
4. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів / під ред. І. Зверевої, Г. Лактіонова. – Київ : Вища школа, 2001. – С. 9–61.
5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Марченко та ін.; за заг. ред. І. Д. Зверевої, Т. М. Лактіонової. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 256 с.
6. Социальная работа: теория и практика: учеб. пособ. / под ред. Е. И. Холостовой, А. С. Сорвиной. – Москва : ИНФРА-М, 2003. – 427 с.

Додаткова

7. Горелов Д. М. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики (аналітична доповідь) / Д. М. Горелов, О. А. Корнієвський. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. – 36 с.
8. Кудринская Л. А. Добровольческий труд: сущность, функции, специфика / Л. А. Кудринская // Социологические исследования. – 2006. – №5. – С. 15–22.

9. Кулініч Д. Волонтерство як феномен небайдужого суспільства / Д. Кулініч // Бібліосвіт : інформаційний вісник. – Державна бібліотека України для юнацтва, 2014. – № 4 (52). – С. 16–21.
10. Ларіонова Н. Історико-феноменологічний аналіз волонтерства / Н. Ларіонова, В. Кратінова, О. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – № 3. – С. 99–105.
11. Лукашевич М. П. Соціальна робота в Україні: теоретико-методичні засади / М. П. Лукашевич, І. І. Мигович. – Київ : МАУП, 2003. – 168 с.
12. Мазій І. В. Аналіз міжнародних документів у сфері волонтерського руху / І. В. Мазій // Інвестиції: практика та досвід. – № 8. – 2018. – С. 114–117.
13. Мазій І. В. Аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні / І. В. Мазій // Інвестиції: практика та досвід. – № 7. – 2018. – С. 114–118.
14. Психология социальной работы / под общ. ред. М. А. Гулиной. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 352 с.
15. Романенкова Л. А. О системе волонтерской помощи в Канаде / Л. А. Романенкова // Практична психологія і соціальна робота. – 1999. – №6. – С. 45–57.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

16. Закон України «Про благодійництво та благодійні організації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.
17. Закон України «Про волонтерську діяльність»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>.
18. Краткое введение в фандрайзинг [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://ngokitchen.ru/kratkoe-vvedenie-v-fandrajzing/>.
19. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання соціальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
20. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Соціальні проекти та волонтерство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7236>.